

ДИДАКТИЧНІ ТА ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Іван Васильович ЛЕЩЕНКО,

*аспірант, Харківський національний
університет внутрішніх справ,*

Формування готовності майбутніх офіцерів Національної поліції України до службової діяльності потребує чіткої педагогічної основи, яка визначає логіку побудови змісту, методів, форм і засобів професійної підготовки. Провідну роль у даному процесі відіграють дидактичні та професійно орієнтовані принципи, що спрямовують діяльність викладача й курсанта на досягнення визначеного результату. Їх системне застосування має забезпечувати послідовний перехід від засвоєння знань до сформованої здатності діяти правомірно, професійно та відповідально.

Проблема полягає в необхідності узгодження традиційних принципів навчання з особливими вимогами поліцейської професії. Загальна дидактика орієнтує освітній процес на науковість, систематичність, послідовність, активність, доступність, наочність, індивідуальний підхід і зв'язок теорії з практикою, однак службова діяльність поліцейського потребує додаткової орієнтації на законність, права людини, професійну відповідальність, безпеку та постійне вдосконалення. На нашу думку, формування готовності має ґрунтуватися на взаємодії обох груп принципів, а не на їх відокремленому використанні.

Слід зазначити, що О. Моргунов та О. Яреценко аналізують дидактичні засади організації спеціальної професійної підготовки [1]. Дослідниками підкреслено необхідність наближення навчальних завдань до реальних умов застосування професійних дій та врахування специфіки майбутньої служби. Наведений підхід підтверджує, що загальнодидактичні вимоги набувають професійної результативності лише за умови їх конкретизації відповідно до змісту поліцейської діяльності.

Натомість, І. Рязанцева розглядає досвід організації навчання поліцейських у зарубіжних системах освіти [2]. Авторкою наголошено на необхідності використання принципів, орієнтованих на підвищення професійності підготовки та наближення її до європейських стандартів. На нашу думку, міжнародний досвід важливо адаптувати з урахуванням функцій Національної поліції України, національного законодавства та сучасних безпекових умов.

В. Колісніченко та М. Боровик виділяють орієнтацію навчання на конкретний досвід, індивідуальний підхід, концептуалізацію отриманих знань та активне експериментування [3]. Подібні положення

безпосередньо пов'язані з активністю курсанта та практичною спрямованістю освітнього процесу. Вважаємо, що професійний досвід має формуватися не після завершення навчання, а поступово накопичуватися в процесі виконання навчально-службових завдань.

Принцип цілеспрямованості передбачає підпорядкування змісту професійної підготовки конкретному результату – готовності майбутнього офіцера виконувати службові повноваження відповідно до законодавства й професійних стандартів. Кожен освітній компонент має бути пов'язаний із визначеними компетентностями, професійними функціями та вимірюваними результатами навчання. На нашу думку, формулювання навчальної мети повинно орієнтувати курсанта не лише на засвоєння матеріалу, а й на розуміння сфери його майбутнього професійного застосування.

Принципи систематичності та послідовності потребують логічного переходу від базових знань і простих професійних дій до комплексних службових завдань. Правові, психологічні, тактичні, комунікативні й управлінські елементи мають засвоюватися поступово, а згодом інтегруватися у спільному професійному контексті. Вважаємо доцільним будувати підготовку за висхідною складністю, коли кожний наступний етап спирається на раніше сформовані знання, навички та способи професійного мислення.

Принцип науковості передбачає використання перевірених положень педагогіки, психології, права, тактики та інших галузей, необхідних для професійної діяльності поліцейського. Зміст освітніх компонентів має регулярно оновлюватися відповідно до змін законодавства, результатів сучасних досліджень і трансформації службової практики. На нашу думку, науковість у підготовці офіцера полягає також у формуванні здатності критично оцінювати інформацію, аргументувати рішення та відрізнити професійно обґрунтований спосіб дій від інтуїтивного вибору.

Принцип активності передбачає перехід від переважно репродуктивного засвоєння матеріалу до самостійного аналізу професійних ситуацій, пошуку рішень, дискусії й практичного виконання завдань. Професійні кейси, проблемні завдання, сценарні вправи та моделювання службових ситуацій створюють умови для включення курсанта в активну пізнавальну й практичну діяльність. На нашу думку, рівень готовності зростає тоді, коли курсант має не лише виконати завдання, а й пояснити логіку власного рішення.

Принцип індивідуального підходу потребує врахування рівня підготовленості, темпу засвоєння матеріалу, психологічних особливостей і професійних труднощів кожного курсанта. В. Колісниченко та М. Боровик [3] відносять індивідуалізацію до важливих характеристик підготовки поліцейських у країнах Західної Європи. Вважаємо, що індивідуальний підхід не повинен знижувати єдині професійні вимоги, а має визначати оптимальний шлях до їх досягнення конкретним здобувачем.

Принцип наочності у професійній підготовці доцільно реалізовувати через відеоматеріали службових подій, навчальні полігони, схеми, цифрові симулятори, демонстрацію професійних дій та розбір реальних ситуацій. Наочний матеріал має не просто ілюструвати теоретичне положення, а створювати основу для аналізу, порівняння й прийняття рішення. На нашу думку, найбільшу педагогічну цінність має наочність, після якої курсант самостійно виконує аналогічне завдання в змінених умовах.

Принцип зв'язку теорії з практикою виступає центральною ланкою формування професійної готовності. Теоретичні знання мають систематично переноситися у професійні кейси, тренування, стажування, рольові ситуації й практичні заняття, де перевіряється здатність використовувати засвоєний матеріал. Досвід, узагальнений В. Колісніченком та М. Боровиком [3], підтверджує значення навчання через конкретний професійний досвід та активне експериментування.

Поряд із загальнодидактичними засадами професійна підготовка поліцейських має ґрунтуватися на гуманізмі та повазі до прав і свобод людини. Поліцейський отримує законні повноваження, пов'язані із застосуванням примусу та обмеженням окремих прав, тому правозахисна орієнтація повинна пронизувати правову, тактичну, психологічну й фізичну підготовку. На нашу думку, гуманізм має виявлятися не лише у змісті окремої дисципліни, а в критеріях оцінювання кожного професійного рішення, включаючи законність, пропорційність, необхідність і повагу до людської гідності.

Патріотична спрямованість і професійна відповідальність мають формувати розуміння суспільної ролі поліцейського, його відповідальності перед громадянами й державою. Водночас патріотичне виховання не повинно зводитися до декларативного проголошення цінностей, оскільки професійна позиція виявляється через поведінку, дотримання закону, дисципліну та готовність виконувати службові обов'язки в складних умовах. Вважаємо доцільним формувати відповідні орієнтації через аналіз професійно-етичних ситуацій, приклади службової поведінки та рефлексію власного професійного вибору.

Принцип безперервності передбачає сприйняття професійного розвитку офіцера як процесу, що не завершується після здобуття вищої освіти. Зміни законодавства, нові безпекові загрози, технології та форми злочинності потребують постійного оновлення знань і професійних умінь. Тому вже під час підготовки курсантів доцільно формувати потребу в самоосвіті, здатність аналізувати власні професійні прогалини та планувати подальше вдосконалення.

Тому у межах нашого бачення доцільно об'єднати принципи формування готовності у дворівневу систему: загальнодидактичний рівень і професійно орієнтований рівень. Перший охоплює цілеспрямованість, науковість, систематичність, послідовність, активність, індивідуальний підхід, наочність і зв'язок теорії з практикою, другий – гуманізм, повагу до прав людини, патріотичну спрямованість,

практичну орієнтацію, безперервність професійного розвитку та об'єктивність оцінювання. Взаємодія двох рівнів формує педагогічну основу, за якої якість навчального процесу безпосередньо співвідноситься з вимогами майбутньої службової діяльності.

Таким чином, дидактичні та професійно орієнтовані принципи формування готовності майбутніх офіцерів Національної поліції України до службової діяльності мають реалізовуватися як взаємопов'язана система. Загальнодидактичні засади визначають логіку й якість організації навчання, а професійно орієнтовані спрямовують його на законність, гуманізм, практичну готовність, відповідальність і безперервний розвиток офіцера. Поєднання обох груп принципів створює педагогічне підґрунтя для формування фахівця, здатного усвідомлено застосовувати знання, приймати професійно обґрунтовані рішення та відповідально виконувати службові повноваження.

Список використаних джерел

1. Моргунов О. А., Ярещенко О. А. Актуальні підходи у підготовці майбутніх працівників Національної поліції України до застосування заходів поліцейського примусу. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 24 трав. 2018 р. Харків : ХНУВС, 2018. С. 96–99.
2. Рязанцева І. М. Щодо питання принципів професійної підготовки кадрів поліції зарубіжних країн. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. наук. пр. за матеріалами конф., м. Харків, 28 трав. 2021 р. Харків : ХНУВС, 2021. С. 87–88.
3. Колісниченко В. В., Боровик М. О. Досвід професійної підготовки майбутніх працівників поліції країн Західної Європи. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. наук. пр. за матеріалами конф., м. Харків, 29 трав. 2020 р. Харків : ХНУВС, 2020. С. 70–72.